

Slikovničke interpretacije priča Hansa Christiana Andersena

Ferarić, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education in Rijeka / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:096223>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Dora Ferarić

Slikovničke interpretacije priča Hansa Christiana Andersena

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Slikovničke interpretacije priča Hansa Christiana Andersena

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Dječja književnost s medijskom kulturom

Mentor: doc. dr. sc. Maja Verdonik

Student: Dora Ferarić

Matični broj: 0299010153

U Rijeci,
srpanj, 2018.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentoricom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Vlastoručni potpis:

Ovaj rad posvećujem članovima svoje obitelji jer su vjerovali u moj uspjeh i onda kada ja nisam.

Zahvaljujem mentorici, doc. dr. sc. Maji Verdonik na ukazanoj pomoći, motivaciji, razumijevanju, strpljenju i savjetima prilikom pisanja ovog završnog rada. Zahvaljujem i svojim kolegicama na Fakultetu koje su mi pružile veliku podršku.

SAŽETAK

Hans Christian Andersen jedan je od najpoznatijih dječjih pisaca 19. stoljeća. Njegove priče nisu namijenjene samo djeci, već i odraslima, a doživjele su brojne interpretacije te su često objavljivane kao slikovnice. U ovom radu analizirat će se slikovnice s Andersenovim pričama kao što su: *Snježna kraljica*, *Djevojčica sa šibicama*, *Ružno pače*, *Mala sirena* i *Kraljevna na zrnju graška*. Ilustracije u slikovnicama su naslikali hrvatski ilustratori kao što su: Marsela Hajdinjak, Ella Svilan Svalina, Nevenka Macolić, Svjetlan Junaković i drugi. Analizom odabranih slikovnica cilj je utvrditi njihovu primjerenost djeci rane i predškolske dobi. Prilikom analize polazi se od kriterija odnosa ilustracija i teksta koji ilustriraju, karakteristika ilustracija te primjerenosti slikovnica djeci rane i predškolske dobi, o čemu su pisali autori: Čačko (2000), Roller-Halačev (1971), Kos-Paliska (1997), Hlevnjak (2000), Balić-Šimrak te Narančić Kovač (2011). Većina analiziranih slikovnica je primjerenija djeci osnovnoškolske dobi zbog male veličine slova, dugačkog teksta i malog broja ilustracija. Za djecu rane i predškolske dobi preporučuju se slikovnice s pričama Hansa Christiana Andersena koje su ilustrirali strani ilustratori budući da imaju manje teksta, veća slova i više ilustracija.

Ključne riječi: Hans Christian Andersen, dječja priča, slikovnice, djeca rane i predškolske dobi

SUMMARY

Hans Christian Andersen is one of the most famous children's writers of the 19th century. His stories are not just intended for children, but adults as well. The stories of Hans Christian Andersen have had numerous interpretations and are often published as picture books. In this study will be analyzed the picture books with Andersen's stories such as: Snow Queen, The Little Match Girl, Ugly Duckling, Little Mermaid and The Princess and the Pea. Illustrations in picture books are illustrated by Croatian illustrators such as Marsela Hajdinjak, Ella Svilan Svalina, Nevenka Macolić, Svjetlan Junaković and others. By analyzing selected picture books the aim is to determine their suitability for children of early and preschool age. The analysis is based on the following criteria such as relation between the illustrations and texts, the characteristic of illustrations and the appropriateness of the picture books for children of early and preschool age. These criteria were written by the authors: Čačko (2000), Roller-Halačev (1971), Kos-Paliska (1997), Hlevnjak (2000), Balić-Šimrak and Narančić Kovač (2011). Most of the analyzed picture books are more appropriate for children in elementary school because of small letters, long text and a small number of illustrations. For children of early and preschool age there are recommend picture books with Hans Christian Andersen's stories illustrated by the foreign illustrators because they have fewer texts, larger letters and more illustrations.

Key words: Hans Christian Andersen, a children's story, picture books, children of early and preschool age.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST	2
2.1. Što je dječja književnost ?	2
2.2. Vrste dječje književnosti.....	4
2.2.1. Dječja proza	5
3. SLIKOVNICA.....	7
3.1. Različite definicije slikovnice.....	7
3.2. Funkcije slikovnica	8
3.3. Vrste slikovnica	9
3.4. Kvalitetna slikovnica	11
4. HANS CHRISTIAN ANDERSEN – KRALJ PRIČA	14
5. PROZA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA.....	16
6. KRITERIJI ZA ANALIZU SLIKOVNICA S PRIČAMA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA	19
7. ANALIZA SLIKOVNICA S PRIČAMA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA	21
7.1. Snježna kraljica.....	21
7.2. Djevojčica sa šibicama.....	23
7.3. Ružno pače.....	28
7.4. Mala sirena.....	30
7.5. Kraljevna na zrnu graška	31
8. PRIMJENA SLIKOVNICA S PRIČAMA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA U DJEČJEM VRTIĆU	35

8.1. Važnost čitanja.....	35
8.2. Primjena slikovnica s Andersenovim pričama u dječjem vrtiću.....	36
9. ZAKLJUČAK.....	38
10. LITERATURA	40

1. UVOD

Hans Christian Andersen jedan je od najpoznatijih dječjih pisaca 19. stoljeća. On se nakon Rousseaua smatra prvim piscem koji je ozbiljno shvaćao djecu te koji je nastojao opisati njihovu suštinu. Andersenove bajke su vrijedne upravo zato što obuhvaćaju mudrost i sva znanja te, prema riječima indijskog filozofa Tagore, ostale knjige djeci u danskim školama nisu ni potrebne. Unatoč teškom životnom putu, Hans Christian Andersen u svojoj autobiografiji je napisao: „Moj je život predivna bajka, puna čudesnih i sretnih događaja. Kad sam bio dječak i krenuo u svijet, siromašan i bez prijatelja, došla mi je dobra vila i rekla: 'Izaberi svoj put u životu i cilj kojemu ćeš težiti, a onda, u slozi s razvojem tvog uma i razuma, ja ću te voditi i štiti.' Moja sudbina nije mogla biti mudrija i sretnija“ (Sitta, 2011:11).

Danas se mogu pronaći mnoge slikovnice koje interpretiraju Andersenove priče. Iz tog razloga, cilj ovog rada je analizirati slikovničke interpretacije Andersenovih priča te istražiti i saznati mogu li se integrirati u odgojno-obrazovni rad ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ovim radom pobliže sam se upoznala s različitim definicijama dječje književnosti i slikovnice, koje su njezine funkcije te koje sve vrste slikovnica postoje. Također sam se pobliže upoznala sa životnom pričom i radom Hansa Christiana Andersena. Odabrala sam pet priča koje su na različite načine interpretirane u slikovnicama, a analizirala sam ih prema kriterijima koji se odnose na povezanost teksta i ilustracije te njihovu ulogu u interpretaciji priča. Priče koje sam odabrala su *Snježna kraljica*, *Djevojčica sa šibicama*, *Ružno pače*, *Mala sirena* te *Princeza na zrnu graška*, polazeći od kriterija za analizu slikovnice o kojima su pisali autori: Čačko (2000), Roller-Halačev (1971), Kos-Paliska (1997), Hlevnjak (2000), Balić-Šimrak te Narančić Kovač (2011).

Ovu temu odabrala sam zato što me Andersenove priče potiču na promišljanje o životu i maštanje te bude u meni različite emocije. Još jedan razlog zašto sam odabrala ovu temu je taj što me Andersenov životni put naučio da uvijek budem optimistična, da ne gubim nadu i da budem ustrajna u svemu što radim.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

2.1. Što je dječja književnost ?

Dječju književnost nije jednostavno definirati te je ponekad primjerenije razmišljati o tome kada je nešto književnost i zašto, umjesto što je književnost. U pitanje se također dovodi i sama autonomija dječje književnosti (Hameršak i Zima, 2015). Dječja književnost je razgranata i bogata te ima svoju tematiku, čitatelje i pravila. Postoje mnogi pisci koji pišu isključivo za djecu. Vrlo je važan upravo taj kriterij namijenjenosti djetetu. Dječja književnost se može definirati kao ona književnost koja je po tematici i formi primjerena djeci odnosno dječjoj dobi. Dječja književnost također je i ona književnost koja obuhvaća djela svjesno namijenjena djeci ili ona koja autor nije namijenio djeci, ali su izgubila svoje osobine te postala prikladnom za dječju dob (Crnković, 1984). Dječji pisac je svoja djela namijenio točno određenoj publici te je vrlo bitno da poznaje obilježja dječje psihe. On „ne samo da se mora sroditi s malim čitateljem, on mora – postati dijete!“ (Hranjec, 2006:15). Iz tih razloga nije lako pisati za djecu te se u djelima često mogu naći neka autobiografska obilježja pisca zato što povratak u djetinjstvo može dovesti do pojave senzibilnosti teme ili motiva (Hranjec, 2006). Djela dječje književnosti potrebna su za razvoj djece, a to uključuje društveni i estetski razvoj te ih isključivo ili u najvećem broju čitaju djeca (Crnković, 1984).

Prema autorima Crnković i Težak (2002) kod definiranja dječje književnosti vrlo je važno odrediti značenje riječi djeca, književnost i namijenjenost. Djeca i odrasli razlikuju se emocijama, poimanjem svijeta, znanjem, poznavanjem jezika i iskustvom zbog čega neka djela nisu prikladna za njih. Nekada su se osobe do šesnaeste godine smatrale djecom, no danas je granica puno niža (od dvanaeste do trinaeste godine) zbog čega se sve više govori o adolescentskoj književnosti koja se tematikom i stilom pisanja razlikuje od dječje književnosti. Dječja književnost se smatra umjetnošću riječi za koju vrijede sva obilježja književnosti kao umjetnosti. Ona kao i svaka druga književnost sadrži uspješna i manje uspješna djela kao i poznatije autore čija su djela na daleko poznata, ali i autore za koje možemo reći da

se nisu snašli u ovoj književnosti. Autori smatraju da se ne može precizno odrediti gdje završava dječja književnost, a započinje književnost za odrasle. Što se tiče namjene, knjige su namijenjene djeci onda kada su im privlačne te kada su u skladu s njihovim interesima (Crnković i Težak, 2002). Autor Hranjec (2006) smatra da djela dječje književnosti do početka 20. stoljeća nisu imala specifične dječje teme jer se radnja nije odvijala u djetetovoj svakodnevnici. Za razliku od ranijih djela, djela suvremene dječje književnosti najčešće se baziraju na temama s urbanim, ruralnim, animalističkim te tabu motivima kao što su rat, droga, smrt, vjera, zlostavljanje i slično. Tematika djela dječje književnosti može biti različita, no vrlo je bitan način na koji se ona interpretira (Hranjec, 2006).

Postoje tri uvjeta prema kojima neko djelo pripada dječjoj književnosti. Prvi uvjet je taj da je djelo napisao dječji pisac koji je svoje djelo svjesno namijenio djeci, drugi uvjet je taj da je djelo izdao nakladnik za djecu ili pak dječji odjel neke nakladničke kuće te treći uvjet je taj da se djelo nalazi u onom dijelu knjižnice gdje se nalaze djela namijenjena djeci. Autori naglašavaju da postoje i ona djela koja ne zadovoljavaju niti jedan od ovih uvjeta te se svejedno svrstavaju u dječju književnost (Crnković i Težak, 2002). Osim navedena tri uvjeta, u obzir se može uzimati i sljedeće, a to su „likovi djece, one djece koja u djelu nose zbivanje i reprezentiraju dječji senzibilitet.“ (Hranjec, 2006:12) U djelima dječje književnosti često se pojavljuju i likovi odraslih osoba čija funkcija također utječe na to pripada li neko djelo dječjoj književnosti. U djelima u kojima se osim djece pojavljuju i odrasle osobe, dijete bi trebalo biti u središtu radnje, a odrasla osoba bi trebala biti spojnica tijekom razvoja priče, odnosno samo imati ulogu statista. Jedan od načina na koji također možemo razlikovati dječju od nedječje književnosti jest pojava animalističkih likova te odnos prema njima. Nerijetko će se u dječjoj književnosti pojavljivati likovi životinja koje su dio dječje svakodnevice i koje su česti djetetovi suputnici, a koje imaju ljudska svojstva ili kojima je pak dan ljudski lik (Hranjec, 2006).

Djela koja su namijenjena djeci bi trebala biti privlačna, a jedna od njihovih bitnijih zadaća jest zadovoljavanje dječjih potreba i interesa. Funkcija dječje književnosti jest uspostavljanje sklada između estetskog i etičkog, odnosno izraza i

sadržaja. Dječja književnost često obuhvaća djela koja posjeduju nekakvu pouku ili poruku koju djeca mogu shvatiti kroz eksplicitnu autorovu pouku, fabulu, likove u djelu ili pak kroz stilsku igru (Hranjec, 2006). Autori Crnković i Težak (2002) smatraju da djela dječje književnosti koja nemaju književne, umjetničke značajke, kao što su doživljaj ili slikovitost, spadaju u udžbeničku, informativnu i sličnu književnost. Isti autori smatraju da neka djela dječje književnosti omogućuju informiranje, odnosno proširivanje znanja s različitih područja te da omogućuju odgojno djelovanje po pitanju odnosa među ljudima, vjere, lijepog ponašanja, morala i slično (Crnković i Težak, 2002).

2.2. Vrste dječje književnosti

Dva bitna mjerila koja određuju pripada li neka vrsta dječjoj književnosti jesu struktura, odnosno vrste i dob čitatelja te zbog njih postoje razlike u vrstama između dječje i nedječje književnosti. No, kao što je već napomenuto, vrlo je teško precizno odrediti gdje završava dječja književnost, a započinje književnost za odrasle. Primjerice, neka djela koja pripadaju tinejdžerskoj književnosti primjerenija su starijim čitateljima, nego onim najmlađima. No, isto tako, s vremenom se dječja percepcija uvelike razvila te prešla na područje književnosti za odrasle. Iz tog razloga je teško odrediti kojoj književnosti pripada neka vrsta pa čak i djelo (Hranjec, 2006).

Postoje mnoge vrste dječje književnosti, a to su: dječja poezija, priča ili bajka, roman ili pripovijetka o djeci. U vrste dječje književnosti također se ubrajaju i basne, roman i pripovijetka o životinjama ili djela s tematikom prirode, avanturistički roman, povijesni roman, putopis, znanstveno – popularna literatura. Te vrste nisu jednako razvijene, prilagođene djetetu i ne dijele iste kriterije kako bi se smatrale dječjom književnošću (Crnković, 1984). Autor Hranjec (2006) u vrste dječje književnosti ubraja slikovnice, dječju pjesmu, dječju prozu, dječji igrokaz te usmenoknjiževne oblike koji obuhvaćaju basnu, bajku, anegdote, legende i predaje, brojalicu, rugalicu, izmišljalice, uspavanke, zagonetke ili pitalice te poslovice. U ovom poglavlju ukratko će biti opisane najčešće vrste dječje književnosti koje je

Andersen stvarao, a o slikovnici će se govoriti u trećem poglavlju pod nazivom Slikovnica.

2.2.1. Dječja proza

Dječja proza je jedan od najčešćih književnih rodova te obuhvaća dvije osnovne vrste, a to su roman i priča, odnosno novela ili pripovijetka (Hranjec, 2006). Prema autoricama Hameršak i Zima (2015) dječji roman se smatra djelom u kojemu glavnu ulogu imaju likovi djece koji doživljavaju različite pustolovine. Iste autorice navode da su osnovni elementi romana okrenutost prema glavnom liku, stvaranje odnosa prema tradiciji te ideja sveukupnosti privatnog, ali i društvenog života (Hameršak i Zima, 2015). Autor Zalar (1987, prema Hameršak i Zima, 2015) roman definira kao vrstu proze u kojoj glavnu ulogu imaju djeca, a govori o djetinjstvu te teži dječjemu. Autori Crnković i Težak (2002) također smatraju da je roman vrsta proze u kojemu su glavni likovi djeca, odnosno djevojčice i dječaci, koji dolaze iz različitih društvenih slojeva te u kojemu se prikazuju situacije iz života djece i to u stvarnim okolnostima. U dječjim romanima djeca iznose svoja mišljenja te organiziraju i izvode neki pothvat (primjerice uloviti lopove ili otkriti neke tajne) koji je zapravo najvažniji čimbenik prilikom stvaranja napete radnje. No, vrlo je bitno da ti pothvati budu u skladu s mogućnostima djece. Dječji roman ili roman o djetinjstvu najčešće je kratko djelo, pisano jednostavnim i djetetu razumljivim stilom te uvijek završava sretno (Crnković i Težak, 2002). Kao što je već prije navedeno, autor Crnković (1984) romane dijeli na dječje romane ili romane o djetinjstvu, romane o životinjama, avanturističke ili pustolovne romane, znanstvenofantastične romane te povijesne romane.

Mnogi autori smatraju priču glavnom i najobuhvatnijom vrstom dječje književnosti. Priče prate djecu tijekom cijelog djetinjstva i to od trenutka kada započinje proces usvajanja jezika pa do samoga kraja. U priči se najčešće govori o izdvojenom događaju ili o dijelu života nekog lika. Najvažnije svojstvo jest čudesno, fantastično ili nerealno bez kojih priča ne može postojati. Priče su vrlo bliske djeci i vrlo važne u djetinjstvu jer djeca prihvaćaju čudesno te likove i pojave kojih u

stvarnosti nema kao što su vile, divovi, vilenjaci, brzo prelaženje velikih udaljenosti i slično (Crnković i Težak, 2002). Prema autoru Crnkoviću (1987) priče se dijele s obzirom na postanak, osnovnu strukturu, vrstu čudesnoga, namjenu, odnos prema tradiciji, element igre, junake te s obzirom na završetak. Uzimajući u obzir postanak, priča se dijeli na narodnu (usmenu) te umjetničku (pisanu) priču. S obzirom na osnovnu strukturu imamo bajku i fantastičnu priču. Kada govorimo o vrsti čudesnoga, mislimo na hiperboličnu, alegorijsku, mitološku te nadrealističku priču. S obzirom na namjenu imamo poučnu, angažiranu i moralističku priču te basnu. Uzimajući u obzir odnos prema tradiciji, priča može biti moderna, starinska te klasična. Prema elementu igre, priča može biti nonsensna, kumulativna, lagarija ili pak s igrom riječi. S obzirom na junake, priča se može odnositi na biljke, životinje, stvari ili djecu te kada govorimo o završetku, mislimo na nesretnu i sretnu priču te priču u kojoj se ne određuje nesreća ili sreća (Crnković, 1987). Drugi autori priče dijele na drugačiji način pa tako autorica Težak (prema Hranjec, 2006) smatra da su podvrste priče zapravo bajka, fantastična priča te pripovijetka.

Bajka je najčešći usmeni oblik dječje književnosti. Jedan od razloga tome jest svakako čudesnost na kojoj se temelji te posve nove zakonitosti neovisne od stvarnoga svijeta. U bajci nema digresija i opisa, svi likovi su nositelji radnje jer je najvažnije tko što radi, a struktura je ustaljena. Primjerice, brojevi koji se često ponavljaju jesu 3, 7 i 9, završetak je rimovan ili se ponavlja, a najčešće riječi jesu igra, čudesnost, nadnaravnost, slika svijeta i slično. Djeci je bajka privlačna upravo zbog svoje nadnaravnosti i mnogih pustolovina te optimističnog prikazivanja života, ali i svijeta koje se temelji najčešće na tome da dobro uvijek pobjeđuje zlo (Hranjec, 2006).

3. SLIKOVNICA

3.1. Različite definicije slikovnice

„Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni i komercijalni predmet, socijalni, kulturalni i povijesni dokument, i, naposljetku, djetetovo iskustvo. Kao umjetnički oblik ona podrazumijeva međuovisnost slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu okretanja stranica“ (Narančić Kovač, 2011 prema Hameršak i Zima, 2015:164). Prema ovoj definiciji, vrlo je bitno međusobno djelovanje slika, odnosno ilustracija i teksta koje zapravo određuje samo značenje slikovnice. Treba imati na umu da slikovnica i ilustrirana knjiga nisu isto. Ilustrirana knjiga je knjiga u kojoj se osim teksta nalaze i ilustracije koje dodatno pojašnjavaju tekst te koje možemo preoblikovati. U slikovnici je, kao što je već napomenuto, bitno međudjelovanje slike i teksta, odnosno značenje se ne može utvrditi bez jednog ili drugog te ilustracije ne možemo zamijeniti s drugim ilustracijama ili preoblikovati jer bi se tada i samo značenje moglo promijeniti (Hameršak i Zima, 2015). Ilustracije u slikovnicama izrađuje likovni umjetnik ispunjavajući pri tome zahtjeve autora (Čačko, 2000). Autorice Hameršak i Zima (2015) navode kako kod proučavanja i definiranja slikovnice postoji više pristupa pa se tako na slikovnicu gleda kao na odgojno sredstvo, zatim se sa psihološkog ili psihoanalitičkog pristupa slikovnica smatra terapijskim sredstvom, s aspekta iz područja povijesti umjetnosti slikovnica se smatra likovnim objektom ili medijem, a s područja dječje književnosti na slikovnicu se opet gleda na drugačiji način. O slikovnici se u nekim teorijama govori kao o samostalnoj umjetnosti, umjetničkom obliku ili umjetničkoj knjizi koja ne pripada dječjoj književnosti. Kao razlog tome navodi se njezina vizualnost koja prelazi granice „literarnosti“, a koja je karakteristična za područje književnosti, te njezina skulpturalnost (slikovnica kao taktilni objekt) (Hameršak i Zima, 2015).

Slikovnica se može definirati i kao knjiga namijenjena djeci, a bogata je ilustracijama. U njoj dolazi do stvaranja jedinstva između teksta i slika, ali također postoje i one slikovnice koje sadrže samo ilustracije (Javor, 2000). Slikovnica je i

skup malih slika koje se zovu minijature ili ilustracije. Ilustracije su vrlo bitan dio slikovnica jer određuju njezin karakter. Ilustratora se može definirati i kao kreatora – interpretatora jer ga na stvaranje ilustracija potiču priče, stihovi ili raspoloženje bez obzira za koju tehniku se odlučio (slikanje, crtanje, fotografiranje ili neka druga). No, prve bi slikovnice, odnosno slikovnice namijenjene najmlađem uzrastu, trebale obuhvaćati stilizirane, pojednostavljene ilustracije koje neće odvlačiti dječju pozornost. Ilustracijama se može pripisati prednost pred tekstom zato što se brzo i jednostavnije čitaju zbog čega su upravo slikovnice djeci među najdražim vrstama dječje književnosti (Hlevnjak, 2000). Kada dijete počne samo čitati slikovnicu, ono počne obraćati pažnju i na sam tekst te tada ilustracija gubi svoju ulogu informiranja i dobiva estetsku ulogu (Čačko, 2000).

Na slikovnice se također gleda kao na male likovne festivale kojima su oduševljeni i djeca, ali i odrasli, a razlog tome je način na koje slikovnice njeguju slike, crteže, grafike i ostale sadržaje koji su počeli sve više iščezavati. Slikovnice su umjetnička djela koja ilustracijama i riječima pričaju priče, djecu potiču na izražavanje emocija, a omogućuju im i da priču zaista i iskuse te da budu dijelom njezine radnje (Zalar, 2014).

3.2. Funkcije slikovnica

Autorica Šišnović (2011) slikovnicu smatra prvim likovno-literarnim djelom koje djeca susreću i koje doživljavaju svim svojim osjetilima. Slikovnica odgaja djecu pri čemu im omogućuje olakšano otkrivanje svijeta koji ih okružuje. Slikovnica ima nekoliko uloga, a to su: estetska, socijalna i iskustvena, zabavna, spoznajna te društvena. Estetska uloga slikovnice očituje se u razvijanju osjećaja za lijepo te utječe na ukus djece i to putem likovnih izričaja. Slikovnica ima i socijalnu i iskustvenu ulogu jer ih djeca čitaju u suradnji s drugom djecom i odraslima te tako iznose svoja mišljenja i iskustva, jačaju prijateljstva te dolaze do stvaranja novih i razmjenjivanja postojećih znanja. Slikovnica isto tako ima i zabavnu ulogu jer djeca uče putem čitanja slikovnica, razvijaju maštu, stvaraju nove poglede na svijet te se kod njih razvija potreba za knjigom, ali se i navikavaju na njezinu upotrebu.

Slikovnica ima spoznajnu ulogu jer ona omogućuje djeci bolje razumijevanje sebe, spoznaje o svijetu koji ih okružuje te opisuje moguće situacije u obitelji, vrtiću i slično. Posljednja, ali ne i najmanje važna jest društvena uloga jer na slikovnicu možemo gledati kao na sredstvo pomoću kojeg se kod djece potiče razvoj pozitivnih vrijednosti kao što su otvorenost, pravednost, odgovornost, povjerenje i slično. Upravo ove vrijednosti omogućuju razvoj kvalitetnih međuljudskih odnosa, suradnju i multikulturalnost te razvijanje svijesti na svjetskoj razini (Šišnović, 2011). Slične uloge slikovnice naveo je i autor Čačko, a jedina razlika je ta da je autor umjesto društvene naveo informacijsko-odgojnu funkciju. Informacijsko-odgojna uloga očituje se u tome da djeca pomoću slikovnica mogu dobiti odgovore na različite probleme i pitanja, a potiču se i mnogi procesi vezani uz mišljenje kao na primjer sinteza, analiza, usporedba, apstrakcija i slično (Čačko, 2000).

Sve slikovnice potiču djetetov spoznajni razvoj, obogaćuju djetetove emocionalne doživljaje, potiču izražavanje emocija, razvoj govora te zadovoljavanje potreba (Roller-Halačev, 1971). Autorica Roller-Halačev (1971) naglašava važnost ilustracija u slikovnicama koje djeci omogućuju upoznavanje odnosa među predmetima i pojavama te odnosa u svijetu koji ih okružuje. Pomoću ilustracija dijete se vježba zapažati, uočavati, ali i pamtit. Na kraju autorica zaključuje da slikovnice utječu na cjelokupni razvoj djece zbog čega imaju važnu ulogu u odgojno-obrazovnom procesu (Roller-Halačev, 1971).

3.3. Vrste slikovnica

Mnogi autori slikovnice dijele na različite načine stoga će se u ovom ulomku opisati samo neke vrste i podvrste slikovnica.

Autorica Roller-Halačev (1971) slikovnice dijeli na više vrsta. Prva vrsta se naziva „čiste slikovnice“ odnosno slikovnice bez teksta. Takve slikovnice namijenjene su djeci najmlađe dobi te ih ona poistovjećuju sa svojim igračkama. Pomoću tih slikovnica djeca istražuju i počinju zapažati. Ilustracije, koje su djecu počele interesirati, u ovim slikovnicama potiču govornu aktivnost djece te različite emocije kao što su veselje i radost. Te slikovnice također omogućavaju lakši prijelaz

od igračke na knjigu te ih neki autori smatraju prvim slikovnicama. „Slikovnice priče“ pripadaju drugoj vrsti slikovnica gdje zajedno sa slikama i tekst, koji može biti pjesma ili poznata priča, govori priču. Kod ovakvih slikovnica bitna je suradnja autora i ilustratora, no česta je situacija da autor ujedno bude i ilustrator (Roller-Halačev, 1971). Autor Štefančić (2000) ponudio je drugu podjelu prema kojoj razlikujemo pisanu, tiskanu, zvučnu i multimedijalnu slikovnicu. Autor je također naveo i oslikane knjige u kojima ilustracije imaju jednaku važnost kao i tekst, zatim knjige po namjeni ili knjige za početnike u čitanju u kojima se nalaze lako čitljive priče s određenom količinom slova te koje su namijenjene rekreativnom čitanju. Osim njih, autor navodi još i zvučne knjige ili „talking books“ (Štefančić, 2000:86) koje upotrebljavaju osobe koje ne mogu ili ne znaju čitati. Na kraju autor spominje još i multimedijalne ili elektroničke slikovnice namijenjene djeci kojima su temeljni elementi slika, tekst, zvuk, interaktivnost i animacija (Štefančić, 2000).

Postoji još jedna podjela prema kojoj se slikovnice dijele na slikovnice u stihovima, slikovnice igračke, slikovnice za početne čitače, slikovnice koje se odnose na određeni koncept te slikovnice u digitalnom formatu (Matulka, 2008 prema Batarelo Kokić, 2015). Slikovnicama u stihovima pripadaju poezija, brojalice, uspavanke te drugi rimovani tekstovi. Takve slikovnice potiču djecu da promijene stihove ili da izmisle neke nove, ali ih potiču i na druge fonološke aktivnosti (Strasser i Seplocha, 2007, prema Batarelo Kokić, 2015). Slikovnice igračke uvode djecu u čitanje te u samu dječju književnost. Neke slikovnice igračke mogu imati dodatke koji se mogu pomicati, a one se mogu podijeliti u četiri skupine. Prva skupina se zove kartonske slikovnice koje su, kao što i samo ime govori, napravljene od kartona te imaju zaobljene uglove. Druga skupina se zove „pop-up books“, a to su trodimenzionalne slikovnice, odnosno slikovnice s trodimenzionalnim ilustracijama koje se podignu nakon što se slikovnica otvori. Treća vrsta slikovnica zovu se preklopnice, a to su slikovnice s preklopima kojima su skriveni dijelovi ilustracija. I posljednja, četvrta vrsta slikovnica su slikovnice koje sadrže izrezane dijelove pomoću kojih se priča poboljšava tako da se neki dio skriva, a kasnije otkrije (Matulka, 2008, prema Batarelo Kokić, 2015). Slikovnice za početne čitače su jednostavne slikovnice koje omogućuju da ih djeca sama čitaju ili uz pomoć odrasle

osobe. Slikovnice koje se odnose na određeni koncept su slikovnice koje se odnose na određeno područje, primjerice na područje matematike ili likovne umjetnosti, te omogućuju djeci da se upoznaju s brojevima, oblicima, veličinama, slovima, bojama i slično. Ovakve slikovnice mogu olakšati učenje, ali nisu zamjena primarnom obrazovanju. Posljednja vrsta slikovnica, slikovnice u digitalnom formatu sadrže uporabu tehnologije, interaktivne komponente te animacije (Hoffman i Paciga 2014, prema Batarelo Kokić, 2015). Ove slikovnice mogu nastati na više načina. Prvi način je skeniranje slikovnice, drugi način je mijenjanje slikovnica tako da im se dodaju digitalni elementi, treći način je preobrazba slikovnice u film i posljednjim načinom se slikovnicama dodaju interaktivne komponente koje uključuju i igre pomoću kojih se priča proširuje (Yokota i Tealem, 2014, prema Batarelo Kokić, 2015).

3.4. Kvalitetna slikovnica

Kakva je to kvalitetna slikovnica? Na što treba obratiti pažnju prilikom odabira slikovnica? Koje sve kriterije slikovnica treba ispunjavati kako bi se mogla smatrati kvalitetnom? U ovom ulomku odgovorit ćemo upravo na ova pitanja.

Slikovnice će imati pozitivan utjecaj na djecu onda kada se usklade njezina umjetnička i pedagoška vrijednost. Iz tog razloga od odgojitelja i roditelja se zahtijeva dodatna uključenost prilikom izbora i upotrebe slikovnice u radu s djecom.

Prvo na što treba posvetiti pozornost prilikom odabira slikovnice jest dob djeteta, odnosno njegove receptivne i perceptivne mogućnosti. Osim uzrasta djeteta, veliko značenje imaju i njegovi interesi. Dakle, prvo i najvažnije što trebamo učiniti prije odabira slikovnice jest dobro upoznati dijete, odnosno njegove razvojne osobine, mogućnosti i interese (Šišnović, 2011).

Sljedeće na što trebamo paziti jesu estetski izgled te edukativna vrijednost slikovnice. Prva djetetova slikovnica sadržajem, formatom i materijalom treba biti u skladu s ranom dobi djece kako bi se osiguralo zdravlje, ali i tjelesna sigurnost te kako bi se mogle zadovoljiti njihove razvojne osobine. Zbog toga slikovnica namijenjena djeci rane dobi treba biti čvrsta, ali bez oštih rubova ili pak od mekog,

materijala koji se može savijati i gdje su stranice uvezane ili spojene u obliku harmonike. Slikovnica može imati različite maštovite oblike te može sadržavati zvučni element. Veličina slikovnice treba biti u skladu s veličinom djetetove ruke ili širinom njegova vidnog polja, a preporučene dimenzije su 15x20 centimetara ili 20x20 centimetara (Šišnović, 2011).

Prve slikovnice koje se nude djeci bi trebale biti obrazovne, a prilikom njihove prezentacije treba obratiti pozornost na pedagoška načela, odnosno da se djeci prvo ponude poznati, jednostavniji sadržaji, a zatim manje poznati, složeniji (primjerice, prvo se nude sadržaji o prepoznatljivim likovima, životinjama i predmetima iz djetetove okoline, a zatim sadržaji s novim informacijama o manje poznatoj okolini) (Stričević, 2006).

Likovni tekst treba biti zanimljiv, jasan, razumljiv i nestereotipan, a pozornost se treba posvetiti dinamici i boji crteža. Ilustracije ne bi smjele prepričavati sadržaj već bi trebale sadržavati nove vrijednosti te biti usko povezane s umjetnošću danas. Ilustracije u slikovnicama koje su namijenjene djeci rane dobi bi trebale biti manje detaljne kako ne bi odvlačile pažnju te kako ne bi stvorile pogrešnu sliku o pojmovima koji se nalaze u slikovnici. Ilustracije u slikovnicama koje su namijenjene djeci starije dobi bi trebale biti složenije i bogate detaljima. Danas mnogi podcjenjuju vrijednost ilustracija, no zapravo je slikovnica likovno djelo koje može kulturu pojedinca i naroda podići na višu razinu. Bitno je reći da dijete ne može uočiti sve elemente, ali zato ima urođen osjećaj za boju koja ga privlači svojim intenzitetom i skladom (Šišnović, 2011).

Tekst ili stihovi u slikovnici trebali bi biti kratki, jasni, slikoviti te po mogućnosti s rimom kako bi ih djeca što lakše i brže upamtila. Također je bitno da tekst bude smislen, jezično ispravan, jednostavan, zanimljiv, duhovit, maštovit te da bude u skladu s djetetovom sposobnosti razumijevanja. Slova u tekstu bi trebala biti veća, jednostavnija i krupnija, a s dobi djece i dužim tekstom će se smanjivati do normalne veličine koja je u početnicama (Šišnović, 2011).

Autori Batinić i Majhut (2000) smatraju kako bi bilo najbolje da su autor i ilustrator slikovnice jedna osoba. Dakle, hoće li slikovnica biti kvalitetna uvelike

ovisi i o dobroj suradnji ilustratora i autora. Kvaliteta slikovnice ovisi i o tome koliko je uvjeta ona uspjela ispuniti. Ako je slikovnica ispunila većinu navedenih uvjeta, tada će ona uspjeti povezati umjetničke i pedagoške vrijednosti te će tako imati pozitivan utjecaj na djetetov rast i razvoj (Batinić i Majhut, 2000).

4. HANS CHRISTIAN ANDERSEN – KRALJ PRIČA

Hans Christian Andersen danski je pisac rođen 2. travnja 1805. godine u malom gradiću po imenu Odense na otoku Fyn. Njegov otac, Hans Andersen, bio je postolar kojeg je više interesirala umjetnost nego zanat kojim se bavio zbog čega je na Andersena prenio sposobnost maštanja koja mu je donijela uspjeh i sredstva potrebna za budućnost. Za razliku od oca, obitelj je teškim radom prehranjivala Andersenova majka, Anne Marie Andersdotter (Crnković i Težak, 2002). Andersen se kao dijete volio igrati u dvorištu iz kojeg bi promatrao svoju okolinu te bi zamislio i ono što nije postojalo u Odenseu. Tako je Andersen šetao svijetom mašte u kojem je bilo jela u izobilju i u kojem je sve blistalo te bi zaboravio koliko je njegova obitelj zapravo siromašna. Andersen je već s jedanaest godina počeo pisati pjesme i igrokaze koje bi čitao učiteljima i susjedima. On je toliko volio čitati knjige da je molio druge ljude da mu ih posude, a oni su ga toliko voljeli da ga nisu mogli odbiti (Varmer i Brøgger, 2005).

Andersen s četrnaest godina, točnije, 1819. godine dolazi u glavni grad Danske, Kopenhagen kako bi radio kao pjevač, glumac i plesač. Neredovito se školovao te su ga uzdržavali različiti mecene, a posebno se istaknuo Jonas Collins, ugledni direktor Kraljevskog kazališta, koji se brinuo za Andersenovo obrazovanje te zbog čije je preporuke Andersen dobio kraljevsku potporu. Obitelj Collins značajno je utjecala na život Hansa Christiana Andersena zbog čega ih je on često prikazivao u svojim pričama (Crnković, 1969). Andersen je bio siromašan, plašljiv, lako se zaljubljuivao, bio je prijatelj djeci, ali i prijatelj mnogih europskih pisaca kao što su Charles Dickens i braća Grimm. No, ipak se najvećim može smatrati onaj dan kada je Andersen otkrio svoj dar za pisanje priča zbog kojih je i postao jedan od najvažnijih, najboljih i najutjecajnijih dječjih pisaca (Crnković i Težak, 2002). Osim darovitog pisca, Andersen je također bio i izvrstan novinar, redovni profesor te vijećnik (Østergaard, 2005). Hans Christian Andersen preminuo je 4. kolovoza 1875. godine na imanju Rolighed, a sahranjen je na Assistenskom groblju u Kopenhagenu. Sahrani je prisustvovao i danski kralj Kristijan IX., a sam dan sahrane proglašen je Danom žalosti u Danskoj (Sitta, 2011).

U Hansu Christianu Andersenu sjedinjuju se dvije društvene sredine te dva grada, Odense i Kopenhagen. On je kao dijete često sanjao da će se izvući iz siromaštva, da će postati slavan i bogat te da će ostvariti sve svoje potencijale, a ta je potreba bila sveprisutna u njegovom djetinjstvu te je postala temom njegovih priča. U bajci *Ružno pače* prikazan je Andersenov težak životni put na kojem je na kraju stigao do uspjeha te se može reći da je „ružnom pačetu“ (Crnković, 1969: 37) dugo vremena trebalo da dokaže okolini svoju vrijednost i postane labud (Crnković, 1969).

5. PROZA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA

Hans Christian Andersen na početku je pisao prozu i pjesme. Kasnije, putujući po domovini, a zatim i po svijetu stvara nova djela. Andersenovo prvo priznato djelo je putopis *Šetnja od Holmenskog kanala do istočne točke otoka Amagera* iz 1829. godine. Godine 1835. objavljen je roman po imenu *Improvizator* koji se temelji na njegovom putovanju u Italiju te koji se jako svidio javnosti zbog čega je preveden na nekoliko stranih jezika. Iste godine Andersen je izdao knjižicu koja je obuhvaćala četiri priče: *Kresivo*, *Veliki Nikola i Mali Nikola*, *Kraljevna na zrnju graška* i *Cvijeće male Ide*. Unatoč tome što je Andersen najpoznatiji po svojim pričama, one u to vrijeme nisu oduševile publiku već su izazvale kritike da nemaju pouku, da su grube te da iskrivljuju moral (Crnković, 1969). No, Andersen nije odustao te je nastavio objavljivati svoje priče, a u razdoblju od 1835. do 1872. godine napisao ih je sto šezdeset i osam. Veću pozornost privukle su njegove priče prevedene na engleskom jeziku te su one snažno utjecale na britanske pisce kao što su Beatrix Potter i Alan Aleksander Milne. Godine 1855. Andersen je napisao autobiografiju *Bajka mog života* u kojoj govori da se sva napisana djela odnose na njegov život te da su sve priče u njegovoj svijesti ležale poput klica kojima je trebao „poljubac sunčane zrake ili kaplja zloće“ (Crnković i Težak, 2002:58) kako bi se rascvjetale (Crnković i Težak, 2002). U najvažnija djela danske, a možda i europske književnosti ubrajaju se i Andersenovi dnevници u deset svezaka koje je pisao od 1825. do 1875. godine, a koji su objavljeni sto godina nakon njegove smrti, odnosno u razdoblju između 1971. te 1977. godine. Andersenovi dnevници su izvor, ne samo europske, već općenito društvene povijesti u kojima se mogu pronaći ideje za njegova djela. Dnevници su također dokaz njegove podijeljene osobnosti, čežnje za ljubavlju, straha, optimizma i pesimizma, osjetljivosti, no ponajviše su dokaz njegove usamljenosti u središtu burnog života (Østergaard, 2005). No, Andersen je više težio skladu što se temeljilo na romantičarskim idealima. Svoju čežnju utkao je u svoje posljednje djelo *Sretni Peer* koje je napisao 1870. godine. Ovaj roman, kao i mnoga druga djela, govori o dječaku koji je bio siromašan, ali i darovit te koji je, nakon što je ostvario uspjeh kao umjetnik, ostvario svoj san (Østergaard, 2005).

Andersenove priče su se na početku temeljile na pričama koje je čuo u djetinjstvu, a nakon nekog vremena ih je i sam počeo stvarati. U njegovim pričama isprepliću se mitski svijet sa stvarnim svijetom te fantastika i narodna umjetnost. Andersen pripada skupini dječjih pisaca jer svojim pričama oduševljava djecu, potiče njihov estetski razvoj te ih potiče da otkriju i cijene ljepote svijeta koji ih okružuje (Crnković, 1969). Hans Christian Andersen je pričama i njihovim tematikama dao novo značenje. On je u narodnim motivima izbacio grubost te ih je obogatio opisima. Andersen je u mnoge priče uklopio prizore iz vlastitog života pa je tako u djelu *Cvijeće male Ide* opisao botanički vrt koji se nalazi u Kopenhagenu. U opisivanju dječjeg svijeta i u prikazivanju djevojčica i dječaka Andersen se počeo odmicati od fantastičnog te je čudesne prizore prikazivao kao poetske doživljaje, snove pa čak i kao halucinacije, a za primjer možemo uzeti priču *Djevojčica sa šibicama* (Crnković i Težak, 2002). U Andersenovim pričama mogu se uočiti velike razlike u motivima i obradi pa tako postoje narodne priče kao što su *Kresivo* ili *Veliki Nikola i Mali Nikola*, zatim postoje priče u kojima su se djelomično koristili narodni motivi kao što su *Carevo novo ruho* i *Mala sirena* te nove, originalne priče kao što je *Postojani kositreći vojnik*. Andersenove priče bogate su pjesničkim slikama i izrazima, a svojom ih maštom nije iskrivio, već oživio. Što se tiče teksta, Andersenove priče protkane su humorom i lakoćom, ali i ozbiljnošću života, laganom ironijom te suzdržanom tugom. Andersenove priče potiču djecu da okolinu koja ih okružuje gledaju na maštovit način, da ju emocionalno dožive i pažljivo ju promatraju, no one će također djeci pomoći da hrabro i s nadom prihvate stvarnost onakvu kakva jest (Crnković i Težak, 2002).

Motive Andersenovih priča možemo podijeliti u četiri skupine. Prvu skupinu čine narodni motivi, a to su neparni brojevi, ustaljeni počeci te likovi kao što su princeze, kraljevi, vile, i slično te se oni pojavljuju u pričama *Kresivo*, *Mala sirena*, *Carevo novo ruho* te *Kraljevna na zrnu graška*. Drugu skupinu čine motivi životinja koje se u pričama pojavljuju kao likovi. Patke, labudovi, miševi, krtice, rode, ribice, vrapci i druge životinje prikazane su stvarno, a jedini fantastični detalj je taj da one međusobno razgovaraju. U gotovo svim životinjskim likovima može se pronaći simbolika koja se odnosi na ljudske osobine. Neke od priča u kojoj se pojavljuju

životinje su *Ružno pače*, *Rode* te *Palčica*. Treću skupinu motiva čine biljke koje su antropomorfizirane, odnosno koje posjeduju ljudske osobine. Biljke koje se pojavljuju u pričama su lan, tratinčice, jela, đurđice, šafrani, ruže, tulipani, ljiljani, ljubičice, zumbuli i mnoge druge vrste. Primjer priče u kojoj se pojavljuju motivi cvijeća je *Cvijeće male Ide*. Posljednju skupinu čine motivi oživljenih predmeta. Andersen je u svojim pričama oživio igračke, ogledala, ormare, kipove i mnoge druge stvari koje su istaknute već u naslovu. Upravo se u pričama s ovim motivima može uočiti stapanje simbolike i realizma, fantastičnog i realnog, bajke i života. Jedna od najpoznatijih priča u kojima se oživljeni predmeti pojavljuju kao likovi jest *Postojani kositreni vojnik* (Crnković, 1969).

Mnoge Andersenove priče su danas prilagođene sceni, a jedna od najpoznatijih adaptacija jest *Mala sirena* nastala u produkciji filmskog studija Walt Disney Animation. „Andersen je kralj jer nitko poput njega nije znao prodrijeti u dušu bića i stvari“ (Crnković, 1969: 40). Hans Christian Andersen može se bez sumnje smatrati među najvećim majstorom što se tiče priča od kojih neke pripadaju najljepšim svjetskim pričama svih vremena (Crnković, 1969).

6. KRITERIJI ZA ANALIZU SLIKOVNICA S PRIČAMA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA

Iluminacija ili slikarstvo u književnosti je likovni izraz koji se veže uz tekst, odnosno pisane riječi od početka pismenog izražavanja. Tekst strogo prati ilustraciju te su oni uvijek u paralelnom odnosu. Ilustracija, kao i tekst, pokušava što vjernije prikazati priču. Na početku se jedna slika odnosila na jedan tekst, no ponekad se zna dogoditi da jedan dio teksta obuhvaća nekoliko različitih slika koje čine jednu cjelinu, a ponekad se i dva teksta znaju odnositi na jednu sliku (Batinić i Majhut, 2000). Prema autoru Čačku, knjiga se ne može vrednovati samo na temelju pisane riječi, već se u obzir mora uzeti i „djelovanje ilustracije zajedno s tekstem“ (Čačko, 2000:12). Razlog tome je to što se tekst u slikovnicama za djecu često zna svesti na par izraza, stihova ili rečenica zbog čega sam tekst nije dovoljan. Često mogu nastati problemi između slika i teksta zbog autorovog i ilustratorovog različitog pristupa istoj temi. Može se dakle dogoditi da autor ima jedno gledište o temi, a ilustrator drugo zbog čega naslikana ilustracija se ne podudara s napisanim tekstom. Ilustracija bi trebala precizirati radnju i tekst, no treba paziti na to da ilustracija ne bude previše detaljna kako ne bi skrenula djeci pozornost (Čačko, 2000).

Ilustrator je istovremeno glumac, scenograf i režiser. On, ma koliko god se trudio, neće uspjeti točno imitirati sliku kakvu je autor zamislio, no bitno je da stil odgovara stilu. Može se reći da su tekst i ilustracija povezani onda kada je utvrđen ugođaj, odnosno kada su pogođeni svijetli ili mračni dojmovi, ponašanje likova, ambijent, kostimi. Ilustracija je s tekstem povezana opisom, doživljajem, atmosferom, stilom i slično. No, ne smijemo zanemariti i tehnološke, odnosno grafičko tehničke osobine. Primjerice, ne pristaje svaka veličina slova svakoj debljini crta. Također se pozornost treba obratiti na proporciju slike i teksta, odnosno kvalitetna slika bi trebala biti u harmoniji s tekstem. Važno je napomenuti da prije svega treba obratiti pozornost na to jesu li su tekst i ilustracija uopće fizički povezani, odnosno nalazi li se ilustracija pored onog dijela teksta koji ilustrira (Roller-Halačev, 1971).

Autorica Hlevnjak (2000) također pridaje veliku važnost ilustracijama te smatra da se slikovnica može vrednovati prvenstveno preko njezinih ilustracija. Osim ilustracija svakako je bitno obratiti pozornost i na sam tekst. Kod vrednovanja ilustracije postavlja se mjerilo koje se odnosi na mogućnost tumačenja, bogaćenja teme asocijacijama, prijedlozima, iskustvom te metaforama (Hlevnjak, 2000).

U kvalitetne ilustracije možemo ubrajati one ilustracije čije su osobine ritam i harmonija boja, stilska pročišćenost te kompozicija koja omogućuje djetetu da vizualno istražuje detalje, ali ga i vodi kroz samu radnju (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2011). Kvalitetna ilustracija je ona koja svijet mašte pretvara u novu umjetničku stvarnost koju djeca, s obzirom na svoju dob, mogu doživjeti (Roller-Halačev, 1971). Kod analiziranja slikovnice treba uzeti u obzir ilustracije, sadržaj teksta, načine prijeloma, kvalitetu tiska, izbor sloga te solidnost uveza (Kos-Paliska, 1997). Također pozornost treba obratiti i na etičke i psihološke zakonitosti, umjetničko-estetski izgled te izvornost književnog i likovnog djela (Roller-Halačev, 1971).

Prema svemu navedenom, kriteriji za analizu slikovnica jesu da se ilustracija nalazi pored onog dijela teksta koji ilustrira, da ilustracija precizira tekst te da bude razumljiva, odnosno da jasno prikazuje ono o čemu tekst govori, da tekst i ilustracija budu paralelni i proporcionalni i na kraju da ilustracija ne bude previše detaljna te da boje, oblici i likovi ilustracije budu usklađeni. Još jedan važan kriterij jest primjerenost djeci, odnosno je li slikovnica građom, veličinom, izgledom, tekstom (misli se na količinu teksta te oblik slova) i likovnim tekstom, odnosno ilustracijama primjerena djeci rane i predškolske dobi (Kos-Paliska, 1997).

7. ANALIZA SLIKOVNICA S PRIČAMA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA

7.1. Snježna kraljica

Snježna kraljica je priča u sedam priča koja govori o neraskidivom i snažnom prijateljstvu između djevojčice Gerde i dječaka Kaya. Nakon što Snježna kraljica otme Kaya, Gerda ga odluči potražiti. Na svome putovanju upoznala je mnoge ljude te je naišla na mnoge prepreke koje je ona lako svladala, no u niti jednom trenutku nije izgubila vjeru.

Za analizu sam odabrala slikovnice koje su ilustrirale Danica Rusjan (1979) te Manuela Vladić-Maštruko (2005).

Ilustracije Danice Rusjan¹ većinom se nalaze pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Ilustracije su vrlo razumljive, odnosno jasno prikazuju određene dijelove teksta. Na ilustracijama se jasno prepoznaju likovi kao što su djevojčica, dječak, jelen, cvijeće i slično. Poneke ilustracije jesu paralelne s tekстом, no ne bi se moglo reći da su proporcionalne s njim jer se na nekim stranicama nalazi samo tekst, na nekim samo ilustracije, na nekim stranicama ilustracija zauzima veći dio, a nekad se na jednoj stranici nalazi tekst, a na drugoj ilustracija. Ilustracije u ovoj priči su vrlo detaljne, a boje, oblici i likovi su usklađeni.

Snježna kraljica koju je ilustrirala Danica Rusjan nalazi se u zbirci Andersenovih priča koja se zove *Bajke*. Ova slikovnica je čvrsta, tvrdog uveza, teška i vrlo velika, odnosno nije prilagođena djeci rane i predškolske dobi. Vanjskim izgledom bi mogla potaknuti interes djece zbog zanimljivo i razumljivo ilustrirane naslovnice na kojoj se nalazi naslov napisan velikim crvenim slovima koja su obrubljena zlatnom bojom. Tekst u ovoj slikovnici je vrlo dugačak, pisan je malim tiskanim slovima koja su vrlo sitna te su mnoge riječi složene (primjerice: đavo, uboga djeca, cjelivahu i slično). Likovni tekst, odnosno ilustracije su vrlo zanimljive i razumljive te bogate detaljima.

¹ Danica Rusjan (rođ. 1926.) diplomirala je slikarstvo i grafiku na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti. Djelovala je šezdesetih godina prošlog stoljeća. Pribavljeno 02.04.2018. sa <http://igracke.ucoz.com/forum/43-758-1> .

Na početku druge priče koja se zove *Dječak i djevojčica* nalazi se rečenica: „Dječak i djevojčica nisu bili brat i sestra, ali su se voljeli kao da su prava braća.“ (Andersen, 1979:7). Ispod kratkog ulomka nalazi se ilustracija koja prikazuje dvije smeđe kuće koje se nalaze jedna nasuprot drugoj. Na balkonima kuća nalaze se djevojčica i dječak. Djevojčica ima narančastu boju kose koja joj je svezana crvenom mašnom i crvenu haljinu. Ona je prikazana u profilu kako sjedi na drvenoj klupici i promatra dječaka pri čemu je glavu podbočila desnom rukom. Dječak je prikazan tako da je okrenut prema čitatelju zbog čega se jasno prikazuje izraz njegovog lica. On ima kratku crnu kosu, crne oči te je odjeven u odjeću tamno plave boje. Dječak dodiruje ružu te priča o nečemu zbog čega su mu usta blago otvorena. Ispred dječaka i djevojčice nalazi se vaza s ružama, a iza njih se naziru još neke zelene biljke. Ispod i s obje strane vaze naziru se dijelovi crnih krovova kuća. Ilustracija sadrži više tamnih boja kao što su crna, smeđa i tamno zelena, a manje svjetlijih boja kao što su crvena, svjetlo zelena i ružičasta. Na temelju cjelokupnog izgleda smatram da ova slikovnica nije primjerena djeci rane i predškolske dobi upravo zbog svoje veličine te teksta.

Ilustracije Manuele Vladić-Maštruko² se često nalaze pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Unatoč tome, ilustracije u ovoj slikovnici su apstraktne, nisu u potpunosti razumljive te vrlo nejasno dopunjuju tekst. Mnoge ilustracije su paralelne s tekстом, no nisu proporcionalne jer ima mnogo više teksta nego ilustracija. Ilustracije u ovoj slikovnici nisu bogate detaljima, a boje, oblici i likovi su većinom kontrastni.

Ova slikovnica je čvrsta, tvrdog uveza, lagana, a veličinom je prilagođena djeci predškolske dobi. Smatram da vanjskim izgledom ne bi uspjela potaknuti interes djece zbog apstraktno ilustrirane naslovnice na kojoj prevladavaju hladne boje kao što su plava i ljubičasta. Tekst u ovoj slikovnici je, kao i u prethodnoj, vrlo dugačak, pisan malim tiskanim slovima koja su sitna te također sadržava mnoge složene riječi kao što su rbine (krhotine), obigraše, psetance, torbak i slično. Likovni tekst često sadrži hladne boje poput zelene, ljubičaste, plave te je vrlo apstraktan i nejasan.

² Manuela Vladić-Maštruko (rođ. 1962.) diplomirala je slikarstvo na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti. Ona se bavi profesionalnim umjetničkim, ali i praktičnim te istraživačkim radom na području dječjeg likovnog stvaralaštva. Pribavljeno 02.04.2018. sa <http://www.manuelavladic.com/zivotopis.htm>.

Sljedeća rečenica govori o trenutku u kojem se ogledalo, koje su nosili đavolji đaci, razbilo: „Ogledalo se tako strahovito treslo cereći se da im je ispalo iz ruku, tresnulo o zemlju, razbilo se i razletjelo u komadiće, u milijune i milijune rbina i zrnaca.“ (Andersen, 2005:4). Ilustracija koja se nalazi na sljedećoj stranici prikazuje đavla koji drži ogledalo iznad grada. Ilustracija je vrlo apstraktna te sadrži najviše plavu, crvenu i ljubičastu boju, a nešto manje žutu, bijelu i crnu. Na ovoj ilustraciji đavao je prikazan u obliku duha koji se nalazi na nekom oblaku ili kao da se uzdiže iz crvenog dima. Đavao je većinom plave, ali ima i nešto crvene boje. On ima veliku glavu na kojoj se nalaze šiljaste uši, oči koje su različite veličine (lijevo oko je manje od desnog), veliki nos, velika usta u kojima se primjećuju zubi te izražene jagodice. Na ovoj ilustraciji đavao zlokobno gleda (ima namrštene obrve koje su naglašene crvenom bojom te se osmjehuje) prema gradu i drži ogledalo u ruci koje se počelo razbijati. On je veličinom puno veći od grada koji je prikazan s par manjih zbijenih kućica te je time izražena njegova snaga. Na temelju cjelokupnog izgleda ovu slikovnicu smatram neprimjerenom djeci rane i predškolske dobi.

7.2. Djevojčica sa šibicama

Djevojčica sa šibicama govori o maloj, siromašnoj djevojčici koja je tijekom cijeloga dana pokušavala prodati šibice jer joj je tako naredio otac. Kada se spustila hladna, zimska večer djevojčica je i dalje lutala ulicama grada jer se bojala vratiti kući zato što nije uspjela prodati niti jednu šibicu. Nakon nekog vremena, djevojčica se odlučila zagrijati tako da zapali šibice. Upalila je četiri šibice tijekom kojih su joj se pojavljivali različiti prizori. Prvo se prikazala topla peć, zatim stol s raznim jelima, zatim predivno božićno drvce, a na kraju se pojavila baka koja ju je odvela sa sobom na nebo.

Za analizu sam odabrala slikovnice s ilustracijama Marsele Hajdinjak (2014), Nevenke Macolić (2004), Elle Svilan Svaline (2002) te Svjetlana Junakovića (1999).

Ilustracije Marsele Hajdinjak³ nalaze se pored onog dijela teksta koji ilustriraju. One su razumljive te preciziraju tekst, odnosno jasno prikazuju ono o čemu tekst govori. Na ilustracijama se vrlo lako prepoznaju različiti oblici i likovi kao što su kuće, djevojčica, baka, peć, šibice, hrana, bor i slično. Tekst i ilustracije su često paralelni, no ponekad se tekst nalazi na ilustraciji. Tekst i ilustracije nisu proporcionalni jer ilustracije zauzimaju većinu prostora. Ilustracije nemaju puno detalja, a boje, oblici i likovi su vrlo realistični te usklađeni.

Ova slikovnica je čvrsta, tvrdo uvezana, lagana te je veličinom prilagođena djeci rane i predškolske dobi. Smatram da bi ova slikovnica vanjskim izgledom mogla potaknuti interes djece jer je naslovnica razumljivo i zanimljivo ilustrirana te sadrži veliki naslov napisan slovima zlatne boje. Tekst u slikovnici je dobro raspoređen, kratak, pisan malim tiskanim slovima koja su veličinom velika te sadrži jednostavne riječi koje su razumljive djeci. Likovni tekst je vrlo jasan, razumljiv, zanimljiv te ne sadrži previše detalja. U sljedećoj rečenici se prvi put spominje djevojčica sa šibicama: „Ali unatoč strašnoj hladnoći i mraku, jedna siromašna djevojčica još uvijek je turala ulicama.“ (Andersen, 2014:4). Ilustracija se nalazi na stranici pored i ona prikazuje djevojčicu koja bosonoga hoda po snijegu. Djevojčica ima plavu kosu, crvenu haljinu i pregaču, a izraz lica se ne može vidjeti jer je udaljena. Oko djevojčice nalaze se velike kuće različitih boja (plave, sive, crvene, žute, zelene, i slično) na kojima se nalaze različiti prozori, krovovi prekriveni snijegom te dimnjaci iz kojih izlazi dim. Na desnoj strani ilustracije prikazan je kip anđela u profilu koji ima pognutu glavu i ruku položenu na prsa. Ilustracija prikazuje večer (nebo je naslikano tamno plavom bojom) u kojoj pada gusti bijeli snijeg (bijeće točkice prekrivaju ilustraciju). Na temelju cjelokupnog izgleda, smatram da je ova slikovnica primjerena djeci rane i predškolske dobi.

³ Marsela Hajdinjak (rođ. 1967.) završila je Školu primijenjene umjetnosti i dizajna, a zatim je diplomirala na Tekstilno-tehnološkom fakultetu u Zagrebu i to dizajn tekstila i odjeće. Ilustracijama se profesionalno bavi od 1996. godine. Pribavljeno 02.04.2018. sa http://sipar.hr/SW-master/19_marsela-hajdinjak.

Ilustracije Nevenke Macolić⁴ nalaze se pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Ilustracije jasno prikazuju određene dijelove teksta, razumljive su te se lako mogu prepoznati oblici kuća, šibice te lik djevojčice. Tekst je paralelan s ilustracijama, no nije proporcionalan jer zauzima veći dio prostora. Ilustracije nisu detaljne te su likovi, oblici i boje usklađeni i realistični.

Ova priča pripada zbirci koja se zove *Izabrane bajke*, a koju je ilustrirala Nevenka Macolić. Slikovnica nije čvrsta, mekog je uveza, lagana je te je veličinom nešto manja od ostalih slikovnica. Smatram da bi vanjskim izgledom ova slikovnica mogla potaknuti interes djece jer je naslovnica zanimljivo ilustrirana te na njoj prevladavaju svijetle boje. Tekst u ovoj priči je kratak te ne prekriva cijele stranice. Pisan je malim tiskanim slovima koja su veličinom nešto veća te sadrži jednostavne riječi koje djeca mogu razumjeti, a manje poznate riječi su objašnjene ispod teksta. Likovni tekst u ovoj priči je siromašan, s malo detalja, no vrlo jasan. Sljedeća rečenica prvi put prikazuje lik djevojčice: “Nitko ne htjede izaći na tu zimu i u taj mrak, samo je jedna siromašna djevojčica, gologlava i bosonoga, tumarala ulicama.” (Andersen, 2004:19). Ilustracija na drugoj stranici prikazuje bosonogu djevojčicu, duge plave kose, odjevenu u crvenu kratku haljinu sa skupljenim rukama na pregači. Djevojčica gleda prema prozoru iza kojeg se nalazi božićno drveće s crvenim kuglicama. Kuće nisu u cijelosti prikazane, već samo zidovi koji su žute, bijele, smeđe i sive boje. Ilustracija također prikazuje kako pada snijeg zbog gustih bijelih točkica koje se nalaze preko cijele ilustracije. Unatoč tome što tekst zauzima više prostora, a ilustracija je malo, priča u ovoj slikovnici bi mogla biti primjerena djeci predškolske dobi zato što je ona sama po sebi kratka, a slova nisu toliko mala kao u nekim slikovnicama.

Ilustracije Elle Svilan Svaline⁵ nalaze se pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Ilustracije točno prikazuju ono o čemu tekst govori, razumljive su i jasno prikazuju

⁴ Nevenka Macolić (rođ. 1942.) završila je Školu primijenjene umjetnosti – Grafički odjel te je diplomirala na Likovnoj akademiji u Zagrebu–Pedagoški odjel. Bavi se ilustracijom, slikarstvom, grafičkim dizajnom te pedagoškim radom. Pribavljeno 02.04.2018. sa <https://www.digitalne-knjige.com/macolic.php>.

⁵ Ella Svilan Svalina je akademska slikarica rođena u Zagrebu. Ona se danas bavi slikanjem anđela, odnosno djece ljubaznog i živahnog karaktera u različitoj odjeći te malim krilima, a svoje slike

likove kao što su djevojčica i baka te oblike kao što su peć, božićno drveće, šibice, kuće i slično. Tekst je paralelan s ilustracijama te proporcionalan, odnosno količina teksta i ilustracija je gotovo jednaka. Ilustracije nisu detaljne, a boje, oblici i likovi su usklađeni te realistični.

Ova slikovnica nije čvrsta, mekano je uvezena, lagana, a veličinom je nešto veća od ostalih slikovnica. Vanjskim izgledom ova bi slikovnica mogla potaknuti interes djece jer naslovnica jasno prikazuje i ističe lik djevojčice koja je naslikana svijetlim, toplim bojama za razliku od pozadine koja je naslikana tamnim, hladnim bojama. Osim toga, na naslovnici se ističe naslov koji je napisan velikim tiskanim slovima žute boje. Tekst je kratak, dobro raspoređen, pisan je malim tiskanim slovima koja su veličinom jako velika te sadrži jednostavne riječi koje su razumljive djeci. Likovni tekst u ovoj slikovnici je vrlo bogat, ne sadrži previše detalja, no vrlo je jasan, razumljiv i zanimljiv. U sljedećoj rečenici se prvi put govori o djevojčici: „Po studeni i mraku išla je ulicama siromašna djevojčica, gologlava i bosonoga.“ (Andersen, 2002:2). Ilustracija na stranici pored prikazuje dio grada i djevojčicu. Dio ulice je prikazan bijelom bojom zbog snijega, a dio sivom bojom zbog sjene koju stvara kuća koja je jasno prikazana na lijevoj strani. Ona ima osvijetljene prozore na kojima su crne rešetke. U daljini su prikazane druge kuće koje imaju mnogo prozora od kojih su neki osvijetljeni, a neki nisu te se ispred njih naziru obrisi ljudi koji se kreću. Pored kuće koja je jasno prikazana nalazi se jedna crvena papuča koju je djevojčica izgubila. Sama djevojčica nalazi se u donjem desnom kutu, ali je prikazan samo gornji dio tijela (glava i ramena). Djevojčica ima valovitu kosu smeđe boje, blijedo lice te je odjevena u crvenu odjeću i zaogrnuta je plavim ogrtačem. Ilustracija prikazuje večer jer se iznad kuća naziru nebo tamno plave boje i zvijezde. Upravo zbog veličine slova, ali i cjelokupnog izgleda ovu slikovnicu smatram primjerenom djeci rane i predškolske dobi.

Ilustracije Svjetlana Junakovića⁶ se ne nalaze pored onog dijela teksta koji ilustriraju. One ne preciziraju točno tekst te ne prikazuju ono o čemu tekst govori, no vrlo su razumljive. Na ilustracijama se mogu prepoznati djevojčica i kuće, no to je i jedino što one prikazuju. Tekst je paralelan s ilustracijama, no nije proporcionalan jer ima više ilustracija nego teksta. Ilustracije su vrlo jednostavne, ne sadržavaju previše detalja, a boje, oblici i likovi su usklađeni.

Djevojčica sa šibicama jedna je od pet priča koje se nalaze u slikovnici *Izabrane bajke*, a koju je ilustrirao Svjetlan Junaković. Ova slikovnica je čvrsta, tvrdo uvezana, teška, ali je veličinom prilagođena djeci predškolske dobi. Vanjski izgled bi mogao potaknuti interes djece jer je naslovnica žute boje, a dio naslova je smeđe boje napisan velikim tiskanim slovima. Na naslovnici se još ističe ilustracija iz priče *Kositreni vojnik*. Tekst u priči *Djevojčica sa šibicama* je kratak, no nije dobro raspoređen jer ga na stranicama ima previše. Osim toga, tekst je pisan malim tiskanim slovima koja su vrlo sitna. S obzirom na količinu teksta, likovni tekst je bogat, razumljiv, jednostavan, no vrlo nejasno prikazuje tekst. Sljedeća rečenica nalazi se na početku priče, a govori o djevojčici sa šibicama: „A po toj studeni i kroz tu tamu hodala ulicom siromašna djevojčica, gologlava i bosonoga.“ (Andersen, 1999:12). Ilustracija koja se nalazi na stranici iza prikazuje djevojčicu koja je okrenuta leđima čitatelju kako hoda pustom ulicom koja je prekrivena snijegom. Djevojčica ima crvenu kosu i dugu haljinu koja je ružičaste i crne boje. Oko djevojčice nalaze se smeđe visoke kuće s osvjetljenim prozorima i bijelim krovovima. Ilustracija prikazuje večer u kojoj pada snijeg jer se u lijevom gornjem kutu nazire nebo tamno plave boje, a sama ilustracija prekrivena je bijelim točkicama. Na temelju cjelokupnog izgleda smatram da priča u ovoj slikovnici nije primjerena djeci rane i predškolske dobi.

⁶ Svjetlan Junaković (rođ. 1961.) diplomirao je kiparstvo u Milanu. Osim ilustriranjem, bavi se i slikarstvom, kiparstvom te pedagoškim radom u Italiji. Pribavljeno 03.04.2018. sa http://kasmir-promet.hr/portfolio/autori/Svjetlana_Junakovic.htm.

7.3. Ružno pače

U priči *Ružno pače* radi se o mladom labudu koji se izlegao u gnijezdu patke. Zbog drugačijeg vanjskog izgleda, niti jedna životinja ga nije prihvaćala te je mladi labud često morao slušati njihove zle komentare. Nakon nekog vremena mladi labud, koji je za sebe smatrao da je zaista ružan i da ništa ne vrijedi, odluči pobjeći. Na svojem putovanju naiđe na mnoge životinje, no ni one ga nisu cijenile. Na kraju se mladi labud pretvori u velikog, bijelog i prekrasnog labuda te je napokon doživio sreću. Za analizu sam odabrala slikovnice koje su ilustrirali Danica Rusjan (1997), Svjetlan Junaković te Nevenka Macolić.

Ilustracije Danice Rusjan nalaze se pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Ilustracije u ovoj slikovnici preciziraju tekst, razumljive su i jasno prikazuju o čemu tekst govori. Na ilustracijama se mogu vrlo lako prepoznati različite životinje kao što su patke, mladi labud, mačka, pas, odrasli labudovi i slično. Tekst i ilustracije su paralelni, no ne i proporcionalni jer ilustracije zauzimaju veći dio prostora. Ilustracije su detaljne, a boje, oblici i likovi su usklađeni.

Ova slikovnica nije čvrsta, mekog je uveza, lagana te je veličinom prilagođena djeci rane i predškolske dobi. Vanjskim izgledom bi mogla potaknuti interes djece jer je naslovnica detaljno ilustrirana, razumljiva i zanimljiva, a na vrhu se nalazi veliki naslov crvene boje. Tekst je dugačak, no dobro raspoređen, pisan malim tiskanim slovima koja su veličinom nešto veća te ne sadrži nikakve složene riječi. Likovni tekst je jasan, razumljiv, zanimljiv, detaljan. Sljedeće rečenice govore o rođenju ružnog pačeta: „No najveće se jaje još nije rasprslo. Ponovno je patka sjela. Najzad, ah, najzad prslo je i najveće jaje.“ (Andersen, 1997: 1). Ilustracija ispod teksta prikazuje mamu patku kako gleda prema najvećem, smeđem jajetu koje se još nije otvorilo. Patka je bijele boje, kljun i noge su narančaste boje, a dio krila i repa su crne boje. Ispod patke nalazi se šest otvorenih jaja iz kojih izviruju glavice žutih pačića i jedno veliko smeđe i još neotvoreno jaje. Patka i jaja nalaze se na sjenu, a iza njih je ograda smeđe boje. S obzirom na cjelokupni izgled, ovu slikovnicu smatram primjerenom djeci rane i predškolske dobi.

Ilustracije Svjetlana Junakovića većinom se nalaze pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Ilustracije ne preciziraju u potpunosti tekst, odnosno jasno prikazuju neke dijelove teksta. One su razumljive te se vrlo lako mogu prepoznati likovi životinja. Tekst i ilustracije su paralelni, no nisu proporcionalni jer teksta ima mnogo više. Ilustracije nisu detaljne, a boje, oblici i likovi su usklađeni.

Ova priča se također nalazi u slikovnici *Izabrane bajke* koju je ilustrirao Svjetlan Junaković, a o kojoj se govorilo u prethodnom potpoglavlju. No, za razliku od priče *Djevojčica sa šibicama*, u ovoj priči likovni tekst je bogatiji, razumljiviji, zanimljiviji te jasnije prikazuje određene dijelove teksta. Tekst u ovoj priči je vrlo dugačak, često prekriva cijelu stranicu te je pisan malim tiskanim slovima koja su sitna zbog čega smatram da ova priča nije primjerena djeci rane i predškolske dobi. Sljedeća rečenica prikazuje odluku majke da još malo pričeka dok se ne izlegnu svi pačići:

„ – Ipak ću još malo pričekati – odgovori patka – kad sam već tako dugo ležala na jajima, izdržat ću i još ovo malo.“ (Andersen, 1999: 44).

Na stranici pored nalazi se ilustracija koja prikazuje patku bijele boje i žutog kljuna koja gleda prema jajima koja se još nisu otvorila. Patka i šest jaja nalaze se na sjenu smeđe boje u nekom smeđem prostoru. Na desnoj strani nazire se dio krajolika i to plavo nebo te zelena livada na kojoj rastu bijeli cvjetići.

Ilustracije Nevenke Macolić nalaze se pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Ilustracije su razumljive te jasno prikazuju određene dijelove teksta, primjerice dolazak ružnog pačeta u staričinu kolibu. Tekst i ilustracije su većinom paralelni, ali ne i proporcionalni jer je manje ilustracija nego teksta. Ilustracije su detaljne, a boje oblici i likovi su usklađeni.

Ova priča se nalazi u slikovnici *Izabrane bajke* koju je ilustrirala Nevenka Macolić. Tekst je u ovoj priči vrlo dug, često prekriva cijelu stranicu te je pisan malim tiskanim slovima koja su po veličini veća nego u prethodno analiziranoj priči. On sadrži mnoge složene riječi koje su objašnjene ispod teksta. Likovni tekst, s obzirom na količinu teksta, je siromašan, no vrlo razumljiv i jasan. Sljedeća rečenica prikazuje kako je majka odlučila još malo sjediti na jajima:

„ – Još ću malo sjediti – reče patka – kad sam već sjedila toliko dugo, mogu još malo.“ (Andersen, 2004: 8).

Ilustracija koja se nalazi ispod teksta prikazuje patku smeđe boje i narančastog kljuna koja je odjevena u crvenu pregaču kako sjedi pored svojih žutih pačića. Ona je prikazana tako da ima podignuta krila i gleda u stranu. Pored patke nalazi se i otvoreno jaje iz kojeg se izleglo ružno pače koje je sive boje. Patka, pačići i ružno pače sjede na lišću, a okruženi su zelenom travom. Ovu priču, zbog količine teksta te manjka ilustracija, smatram neprimjerenom djeci rane i predškolske dobi.

7.4. Mala sirena

Mala sirena je priča koja govori o najmlađoj sireni koja je poput svojih starijih sestara htjela izroniti na površinu mora. Jednoga dana želja joj se ostvarila te je zajedno sa svojim sestrama otplivala na površinu i promatrala ljude. Ubrzo je nastala velika oluja zbog koje su se neki brodovi prevrnuli, a Mala sirena je spasila mladića, odnosno princa, kojeg su nosili valovi i u kojeg se naposljetku zaljubila. Priča dalje govori o žrtvi koju je Mala sirena morala podnijeti i cijeni koju je morala platiti kako bi se još jednom vidjela s onime koga voli.

Za analizu sam odabrala samo jednu slikovnicu koju je ilustrirala Dubravka Kolanović (2005)⁷ zato što je to bila jedina dostupna slikovnica s pričom *Mala sirena* koju je ilustrirao hrvatski ilustrator.

Ilustracije Dubravke Kolanović većinom se nalaze pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Neke od ilustracija preciziraju tekst, no većinom nejasno prikazuju ono o čemu tekst govori. Na temelju ilustracija koje se nalaze na početku slikovnice ne bi se moglo sa sigurnošću odrediti o kojoj je priči riječ jer su prikazane samo ribe te dio male sirene (glava i rameni pojas). Ilustracije same po sebi su razumljive, odnosno lako se mogu prepoznati likovi riba i oblik broda. Tekst i ilustracije su paralelni, no

⁷ Dubravka Kolanović (rođ. 1973.) diplomirala je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti. U Sjedinjenim Američkim Državama joj je objavljena prva knjiga, a kasnije su mnoge druge objavljene u Hrvatskoj. Pribavljeno 03.04.2018. sa http://www.kasmir-promet.hr/portfolio/autori/dubravka_k.htm.

nisu proporcionalni jer ima mnogo više teksta nego ilustracija. Ilustracije nisu detaljne, a boje, oblici i likovi su vrlo jednostavni i usklađeni.

Ova slikovnica je čvrsta, tvrdo uvezena, lagana te je veličinom prilagođena djeci predškolske dobi. Za razliku od ostalih slikovnica, ova slikovnica bi vanjskim izgledom mogla potaknuti nešto manji interes djece jer je naslovnica većinom oslikana tamnim bojama te je naslov, unatoč tome što je istaknut žutom bojom slova, napisan malim slovima i to fontom koji nije uobičajen i na koji djeca rane i predškolske dobi nisu navikla. Tekst u ovoj slikovnici je vrlo dugačak, često prekriva cijelu stranicu te je napisan malim tiskanim slovima koja su vrlo sitna. Likovni tekst je zanimljiv, drugačiji od likovnog teksta u drugim slikovnicama, no nejasno prikazuje priču te je, s obzirom na količinu teksta, siromašan. Sljedeća rečenica prikazuje kako su se Mala sirena i njezine sestre družile s ribama: „Veliki se jantarni prozori otvarahu, pa im dolazahu ribe kao što nama kroz otvorene prozore ulijeću lastavice; ribe plivale upravo do malih kraljevna: one su ih milovale, a ribe uzimale jelo iz njihovih ruku.“ (Andersen, 2005:4). Ilustracija na stranici pored prikazuje jednu od sirena kako s prozora dvora promatra tri ribe koje plivaju prema njoj. Sirena ima dugu tamno plavu kosu i bijelu put. Dvor je bijele boje, a u daljini se naziru kule i krovovi ostatka dvora. Pozadina ilustracije je tamne boje, a na dnu ilustracije je prikazana morska trava zelene boje. Na temelju cjelokupnog izgleda smatram da ova slikovnica nije primjerena djeci rane i predškolske dobi.

7.5. Kraljevna na zrnu graška

Kraljevna na zrnu graška je kratka priča koja govori o princu koji se želio oženiti pravom kraljevnom, no nikako ju nije mogao pronaći. Jednoga dana na vrata dvorca je pokucala djevojka koja je tvrdila da je prava kraljevna. Prinčeva majka je odlučila provjeriti istinitost te izjave tako da je ispod mnogo jastuka i prekrivača postavila zrno graška.

Za analizu sam odabrala slikovnice koje su ilustrirale Nevenka Macolić i Danica Rusjan.

Ilustracije Nevenke Macolić nalaze se pored onog dijela teksta koji ilustriraju. Ilustracije preciziraju tekst, razumljive su te jasno prikazuju ono o čemu tekst govori. Tekst i ilustracije su paralelni te proporcionalni, a to znači da je količina teksta i ilustracija gotovo jednaka. Ilustracije su vrlo jednostavne, a boje, oblici i likovi su usklađeni.

Priča koju je ilustrirala Nevenka Macolić nalazi se u zbirci Andersenovih priča koja se zove *Izabrane bajke*, a o kojoj se govorilo u prethodnim analizama. Tekst u ovoj priči je kratak, pisan malim tiskanim slovima koja su nešto veća te dobro raspoređen jer ne prekriva cijele stranice. Većinom su riječi jednostavne, a one složene su objašnjene ispod teksta. Likovni tekst je bogat, jednostavan, razumljiv i zanimljiv jer jasno prikazuje ono o čemu se u priči govori. Sljedeće rečenice prikazuju dolazak kraljevine na dvor za vrijeme nevremena: „Bože mili, kakva li bijaše od tog pljuska i nevremena! Voda joj curkom curila niz kosu i haljine, pa se slijevala u vrhove cipela, a izlazila na zapetnice. I reče namjernica da je prava kraljevna.“ (Andersen, 2004:53). Ilustracija iznad teksta prikazuje kraljevinu kako stoji na ulazu u dvorac. Kraljevna ima dugu plavu kosu, a odjevena je u crvenu dugu haljinu i zaogrnutu je crnim ogrtačem. Izraz lica nije jasno prikazan. S njezine lijeve strane prikazan je jedan dio vrata dvorca koja su velika i smeđa i na kojima se nalaze tri vodoravno postavljena dugačka oblika tamno smeđe boje. S desne strane prikazuje se dio zida dvorca na kojem se nalazi upaljena baklja. Pozadina iza kraljevine sadrži sivu i crnu boju te se, zbog naslikanih bijelih crtica, može uočiti da pada kiša. Ovu priču smatram primjerenom djeci predškolske dobi zbog kratkog teksta i jasnih ilustracija.

Danica Rusjan je ilustrirala jednu ilustraciju u priči *Kraljevna na zrnu graška*. Tekst priče je vrlo kratak te se on nalazi na jednoj strani, a ilustracija na drugoj. Ilustracija jasno i razumljivo prikazuje početak teksta, odnosno dolazak kraljevine u dvorac za vrijeme oluje. Ilustracija je paralelna s tekstom, ali nije proporcionalna jer je veća količina teksta. Ilustracija nije detaljna, a boje, lik princeze i oblici su usklađeni.

Ova priča pripada zbirci priča s naslovom *Bajke* o kojoj se govorilo u analizi priče *Snježna kraljica* koju je ilustrirala ista ilustratorica. Tekst je vrlo kratak, pisan malim tiskanim slovima, koja su veličinom nešto veća, no nije dobro raspoređen jer se cijeli tekst priče nalazi na jednoj stranici u dva paralelna stupca. Likovni tekst je siromašan, no razumljiv. Sljedeće rečenice govore o trenutku kada je kraljevna došla u dvorac: „Bože mili, kakva li bijaše od tog pljuska i nevremena! Voda joj curkom curila niz kosu i haljine, pa se slijeva u vrhove cipela, a izlazila na zapetnice. I veli da je prava kraljevna.“ (Andersen, 1974:40). Ilustracija koja se nalazi na stranici pored teksta prikazuje kraljevnju koja se nalazi ispred ulaza u dvorac. Ona je okrenuta leđima stoga se ne može uočiti izraz lica. Kraljevna ima plavu kosu koja je pokrivena kapuljačom ružičastog ogrtača. Ispod ogrtača nazire se duga plava haljina te crne cipele. Kraljevna preko desnog ramena drži vreću sive i tamno plave boje. Ispred kraljevnje nalaze se velika tamno smeđa vrata dvorca koja su ukrašena velikim sivim oblicima. Dvorac je veliki i sivi, a sastoji se od velikih zidina i okruglih tornjeva. Gledajući ilustraciju, može se uočiti da je prikazano nevrijeme jer je nebo tamnozeleno boje na kojem se nalazi munja, preko cijele ilustracije naslikane su bijele crtice koje predstavljaju kišu, a na lijevoj strani prikazano je i savinuto drvo s tankim zelenim listićima. Priču koju je ilustrirala Danica Rusjan smatram neprimjerenom djeci rane i predškolske dobi zbog veličine slikovnice, raspoređenosti teksta te zbog siromašnog likovnog teksta.

Većina analiziranih slikovnica primjerenija je djeci osnovnoškolske dobi zbog male veličine slova, dugačkog teksta koji često zauzima cijelu stranicu te malo ilustracija. Iz tog razloga bih za djecu rane i predškolske dobi preporučila slikovnice stranih ilustratora koje imaju više ilustracija, slova koja su veća te manje teksta koji je u nekim slikovnicama pisan i velikim tiskanim slovima. Primjeri takvih slikovnica su:

- *Snježna kraljica* koju je ilustrirala Rosie Butcher (2016),
- *Snježna kraljica* koju je ilustrirala Ana Grigorjev (2014),
- *Djevojčica sa šibicama* koju je ilustrirao Toril Mariö Henrichsen (1991),
- *Ružno pače* koju je ilustrirala Malene Laugesen (2005),

- *Ružno pače* koja se nalazi u zbirci priča *Bajke* koju je ilustrirao Gustavo Mazali (2007),
- *Mala sirena* koja se također nalazi u zbirci priča *Bajke* koju je ilustrirao Gustavo Mazali (2007),
- *Mala sirena* (2013) koja je nastala prema istoimenom crtanom filmu iz 1989. godine filmskog studija Walt Disney Animation.

8. PRIMJENA SLIKOVNICA S PRIČAMA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA U DJEČJEM VRTIĆU

8.1. Važnost čitanja

Čitanje se u suvremenom svijetu smatra vještinom koja je potrebna za opstanak (Čudina-Obradović, 1995). Odgojitelji, roditelji i druge osobe kroz čitanje uspostavljaju osjećaj bliskosti i povezanosti s djecom te im prenose poruku da su bitna jer im posvećuju vrijeme i pažnju. Čitanjem djeci stvara se osjećaj ugodnosti, povjerenja, ali i sigurnosti te se stječu zajednička iskustva koja ih zbližavaju. Kroz aktivnost čitanja odgojitelji i roditelji potiču djetetov cjelokupni razvoj (intelektualni, socijalni, emocionalni i moralni) i to tako što se potiče razvoj govora, pozornosti, percepcije, koncentracije, pamćenja, mašte i slično, omogućuje se djetetu stjecanje znanja i informacija, potiče se prepoznavanje te razumijevanje svojih i tuđih osjećaja, potiče se razumijevanje socijalnih odnosa i pravila ponašanja te se potiče tolerancija i solidarnost (Stričević, 2006).

Kako bi djeca mogla postati dobri čitatelji, metode odgojitelja bi trebale biti u skladu s njihovim razvojnim osobinama i sposobnostima kao što su znatiželja, želja da se razumije svijet oko sebe i da se nauči nešto novo, mašta, kreativnost i slično. Dakle, čitanje bi trebala biti aktivnost koja će omogućiti djetetu da ugodno provede vrijeme (Bettelheim i Zelan, 1999). Kako bi se uopće razvile predčitalačke vještine djetetu je potrebno pričati priče, odgovarati na djetetova pitanja o priči te razgovarati o priči. Također je važno dijete potaknuti na prepričavanje priče i dramatiziranje priče kako bi bolje razumjelo sadržaj. Kako bi se razumjela funkcija čitanja i pisanja poželjni su odlasci u knjižaru, knjižnicu, čitanje s djetetom (Čudina-Obradović, 2008). Razgovorom o sadržaju, motivima te likovima kod djeteta se potiče razvoj govora, usvajanje pravilne artikulacije i diskriminacije glasova, pamćenje složenijih govornih struktura, razvoj strukture i opsega rečenice te se obogaćuje njihov rječnik (Čudina-Obradović, 1995, prema Nenadić-Bilan, 1999).

8.2. Primjena slikovnica s Andersenovim pričama u dječjem vrtiću

Djeca, i djevojčice i dječaci podjednako, vole čitati Andersenove priče, a knjige s njegovim izabranim djelima su im toliko drage da ih čitaju i više puta te im se rado vraćaju u odrasloj dobi. No, ipak bi trebalo obratiti pozornost na izdanje knjiga jer nisu sva izdanja primjerena svakoj dobi. Postoje izdanja knjiga koje imaju više od petsto stranica te su takve knjige primjerenije djeci starije dobi. Za djecu rane i predškolske dobi trebale bi se odabrati slikovnice koje obuhvaćaju manji broj Andersenovih priča, koje imaju manji broj stranica i teksta, a veći broj ilustracija (Crnković, 1969).

Slikovnice koje su analizirane u prethodnom poglavlju su većinom jasne, razumljive i zanimljive, ali primjerenije djeci osnovnoškolske dobi. Mnoge slikovnice imaju premalo ilustracija, a previše teksta koji je najčešće pisan malim tiskanim slovima koja su vrlo sitna. Za odgojno-obrazovni rad u vrtiću preporučuju se slikovnice s velikim tiskanim slovima ili, ako su već mala tiskana slova, da ona budu veličinom veća. Također neke od slikovnica veličinom nisu prilagođene dječjoj ruci ili su vrlo teške. Djeci rane i predškolske dobi potrebne su male slikovnice ili one koje djeca mogu držati u rukama (Šišnović, 2011).

Mnoge analizirane slikovnice izražavaju neku poruku. Primjerice, *Snježna kraljica* naglašava važnost i snagu prijateljstva, *Ružno pače* poručuje kako ne bismo trebali druge suditi po vanjskom izgledu te naglašava ljubav majke koja, bez obzira na sve, voli svoje dijete, i slično. Postoje mnoge aktivnosti u kojima analizirane slikovnice možemo upotrebljavati u odgojno-obrazovnom radu. Jedna od aktivnosti koja se može provesti s djecom rane i predškolske dobi jest dramatizacija teksta. Sve analizirane priče pogodne su za dramatizaciju pri čemu možemo potaknuti djecu da sama izrade lutke, da sama preoblikuju tekst, da sama organiziraju prostor i slično pri čemu se potiče njihov motorički razvoj, razvoj kreativnosti, razvoj pamćenja i koncentracije te razvoj komunikacijskih sposobnosti. Dramatizacijom teksta, također se potiče i djetetov socio-emocionalni razvoj, odnosno empatija i to tako da se djeca užive u ulogu koju su odabrala. Osim empatije, djecu se potiče da izražavaju i vlastite emocije i iskustva.

Čitanjem Andersenovih priča kod djece se također potiče razvoj pozornosti, obogaćuje se njihov rječnik te se potiče razvoj komunikacijskih sposobnosti. Komunikacijske sposobnosti razvijaju se i poticanjem djece da iznose svoja mišljenja i komentare povezane s pričama. Tako se djecu potiče i da slušaju drugu djecu te da poštuju tuđe mišljenje. Postavljajući različita pitanja, s djecom se može napraviti rasprava. Djecu možemo pitati što bi učinila da Snježna kraljica otme njihovog prijatelja ili prijateljicu, bi li išla istim putem poput djevojčice Gerde, bi li nešto drugo napravila ili pitala nekog drugog za pomoć, kako se osjećaju nakon pročitanih priča, kako bi ona pomogla djevojčici sa šibicama, što ih je najviše rastužilo ili razveselilo u pričama, kako bi utješila ružno pače, kako bi pomogla Maloj sireni, koji im je najdraži lik u priči i slično. Djecu također možemo potaknuti da priču prepričaju svojim riječima ili da ispričaju neku drugu verziju priče, primjerice *Mala sirena*, koju su čula ili pročitala. Kao što je i sam Hans Christian Andersen na početku pisao priče koje je čuo u djetinjstvu, tako i odgojitelji mogu potaknuti djecu da ispričaju svoju najdražu priču iz djetinjstva. Na temelju analiziranih priča i slikovnica, mogu se provesti i različite likovne aktivnosti u kojima bi djeca slikala, crtala, izrezivala, izrađivala različite likove od papira ili drugih materijala i slično.

Aktivnosti koje se odnose na priče Hansa Christiana Andersena možemo provesti i izvan dječjeg vrtića. Primjerice, djecu možemo odvesti u kazalište da pogledaju predstavu koja prikazuje neku od Andersenovih priča, zatim djecu možemo odvesti u park, zoološki vrt ili farmu gdje bi imala priliku u stvarnosti vidjeti labudove, njihovu mladunčad, ali i ostale životinje koje se pojavljuju u priči *Ružno pače*. Djecu također možemo odvesti u akvarij ili prirodoslovni muzej gdje bi se djeca pobliže upoznala s morskim životinjama i njihovim staništima te ih možemo potaknuti da izrade ili naslikaju morsko dno ili dom za Malu sirenu i njezinu obitelj. S djecom možemo posjetiti i knjižnicu u kojoj bi sama ili u skupinama čitala ili pregledavala različite slikovnice s pričama Hansa Christiana Andersena.

9. ZAKLJUČAK

U sklopu teme završnog rada s naslovom Slikovničke interpretacije priča Hansa Christiana Andersena proučavala sam život i rad jednog od najpoznatijih dječjih pisaca, Hansa Christiana Andersena. Proučavajući literaturu, naišla sam na različite definicije dječje književnosti i slikovnica, na različite vrste slikovnica i na njihove mnogobrojne funkcije. Pisanje ovoga rada od mene je zahtijevalo da pregledam i proučim nekoliko slikovnica koje na različite način interpretiraju Andersenove priče te da istražim i otkrijem koje su od njih primjerene djeci rane i predškolske dobi.

Cilj ovog rada bio je analizirati slikovničke interpretacije Andersenovih priča te istražiti i saznati mogu li se integrirati u odgojno-obrazovni rad ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Analizirala sam slikovnice s pričama *Snježna kraljica*, *Djevojčica sa šibicama*, *Ružno pače*, *Mala sirena* te *Kraljevna na zrnu graška*. Odabrala sam slikovnice s ovim pričama jer su one među najpoznatijim Andersenovim pričama, ali i zato što je ovih slikovnica bilo najviše u knjižnici. Ilustracije u ovim slikovnicama naslikali su hrvatski ilustratori Marsela Hajdinjak, Ella Svilan Svalina, Nevenka Macolić, Svjetlan Junaković i drugi. Kriteriji po kojima su se analizirale slikovnice su sljedeći: da se ilustracija nalazi pored onog dijela teksta koji ilustrira, da ilustracija precizira tekst te da bude razumljiva, odnosno da jasno prikazuje ono o čemu tekst govori, da tekst i ilustracija budu paralelni i proporcionalni i na kraju da ilustracija ne bude previše detaljna te da boje, oblici i likovi ilustracije budu usklađeni. Još jedan važan kriterij po kojem su se analizirale slikovnice jest primjerenost djeci, odnosno je li slikovnica građom, veličinom, izgledom, tekstom (misli se na količinu teksta te oblik slova) i likovnim tekstom, odnosno ilustracijama primjerena djeci rane i predškolske dobi. Ove kriterije u svojim radovima naveli su autori Čačko (2000), Roller-Halačev (1971), Kos-Paliska (1997), Hlevnjak (2000), Balić-Šimrak te Narančić Kovač (2011).

Na temelju analize zaključila bih da slikovnice s pričama Hansa Christiana Andersena, koje su ilustrirali navedeni hrvatski ilustratori, većinom nisu primjerene djeci rane i predškolske dobi. Većina slikovnica je imala predug tekst pisan malim

tiskanim slovima koja su bila vrlo sitna te su bile siromašne likovnim tekstom, odnosno ilustracijama. Smatram da su djeci rane i predškolske dobi primjerenije slikovnice stranih ilustratora jer imaju manje teksta koji često zauzima vrlo mali dio na stranici, veća slova koja su često velika tiskana te puno više ilustracija. Unatoč tome, analizirane slikovnice koje su primjerene djeci rane i predškolske dobi mogu se integrirati u odgojno-obrazovni rad i to kroz različite aktivnosti kao što su dramatizacija teksta, likovne aktivnosti, čitanje, iznošenje mišljenja u vezi s pročitanim, pričanje, prepričavanje ili pak aktivnosti koje se odvijaju izvan ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja kao što su posjet kazalištu, parku, zoološkom vrtu, prirodoslovnom muzeju i slično.

10. LITERATURA

1. Balić-Šimrak, A., Narančić Kovač, S. (2011). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17 (66), 10-12.
2. Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 64 (3), 377-398.
3. Batinić, Š., Majhut, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U: Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica* (str. 23-39). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
4. Bettelheim, B., Zelan, K. (1999). Čitanje i dijete. U: Javor, R. (ur.), *Kako razvijati kulturu čitanja* (11-22). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
5. Crnković, M. (1969). *Dječja književnost – priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Crnković, M. (1984). *Dječja književnost – priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Crnković, M. (1987). *Sto lica priče*. Zagreb: Školska knjiga.
8. Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
9. Čačko, P. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U: Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica* (str. 17 – 20). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
10. Čudina-Obradović, M. (2008). *Čitanje prije škole*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Čudina-Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. godine*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Hameršak, M., Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: LEYKAM INTERNATIONAL.
13. Hlevnjak, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U: Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica* (str. 7-12) . Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
14. Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
15. Javor, R. (ur.). (2000). *Kakva knjiga je slikovnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
16. Kos-Paliska, V. (1997). Likovni govor slikovnice. U: Javor, R. (ur.), *Dječja knjiga u Hrvatskoj i danas* (str. 88-94). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

17. Nenadić-Bilan, D. (1999). Igra i čitanje u predškolskoj dobi. U: Javor, R. (ur.), *Kako razvijati kulturu čitanja*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba. str. 80-87.
18. Roller-Halačev, M. (1971). *Slikovnica – prva knjiga djeteta*. Radovi sa simpozija 6. i 7. prosinca 1971. godine. Zagreb: Centar za vanškolski odgoj saveza društva „Naša djeca.“
19. Sitta, S. (2011). *Dobra večer, gospodine Andersen*. Bjelovar: Gradski muzej.
20. Stričević, I. (2006). *Projekt Čitajmo im od najranije dobi*. Pribavljeno 22.03.2018. sa <https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/130> .
21. Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 17 (66), 8-9.
22. Štefanić, S. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U: Javor, R. (ur.), *Kakva knjiga je slikovnica* (str. 83-96). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
23. Varmer, H., Brøgger, L. (2005). *Siromašni dječak iz Odensea: knjiga o H. C. Andersenu*. Zagreb: Kašmir promet.
24. Zalar, D. (2014). *Izlet u muzej na mala vrata: prema teoriji slikovnice*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta.
25. Østergaard, A-M. (2005). Hans Christian Andersen. U: Javor, R. (ur.), *Dobar dan, gospodine Andersen* (25-30). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

Popis analiziranih slikovnica:

1. Andersen, H. C. (1979). *Bajke*. Ilustrirala Danica Rusjan. Zagreb: Stvarnost.
2. Andersen, H. C. (1997). *Ružno pače*. Ilustrirala Danica Rusjan. Zagreb: Naša djeca d.d.
3. Andersen, H. C. (1999). *Izabrane bajke*. Ilustrirao Svjetlan Junaković Zagreb: ABC Naklada.
4. Andersen, H. C. (2002). *Djevojčica sa šibicama*. Ilustrirala Ella Svilan Svalina. Zagreb: Mozaik knjiga.
5. Andersen, H. C. (2004). *Izabrane bajke*. Ilustrirala Nevenka Macolić. Varaždin: Katarina Zrinski.
6. Andersen, H. C. (2005). *Mala sirena*. Ilustrirala Dubravka Kolanović. Zagreb: Mozaik knjiga.

7. Andersen, H. C. (2005). *Snježna kraljica*. Ilustrirala Manuela Vladić-Maštruko. Zagreb: Mozaik knjiga.
8. Andersen, H. C. (2014). *Djevojčica sa šibicama*. Ilustrirala Marsela Hajdinjak. Zagreb: Mozaik knjiga.

Popis preporučenih slikovnica:

1. Andersen, H. C. (1991). *Djevojčica sa šibicama*. Ilustrirao Toril Mariö Henrichsen. Zagreb: Naprijed.
2. Andersen, H. C. (2005). *Ružno pače*. Ilustrirala Malene Laugesen. Zagreb: Egmont d.o.o.
3. Andersen, H. C. (2007). *Bajke*. Ilustrirao Gustavo Mazali. Zadar: Forum d.o.o.
4. Andersen, H. C. (2013). *Mala sirena*. Slikovnica je nastala prema istoimenom crtanom filmu iz 1989. godine filmskog studija Walt Disney Animation.
5. Andersen, H. C. (2014). *Snježna kraljica*. Ilustrirala Ana Grigorjev. Zagreb: Znanje d.o.o.
6. Andersen, H. C. (2016). *Snježna kraljica*. Ilustrirala Rosie Butcher. Zagreb: Turistička naklada.